

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-46-24>

УДК 331.5:330.341.1

РИНОК ПРАЦІ ПІД ЧАС ВІЙНИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

LABOR MARKET DURING THE WAR: STATE AND PROSPECTS

Черьомухіна Ольга Костянтинівна

дослідник,

Школа права та державного управління Дублінського міського університету,

Київський міжнародний інститут соціології

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4264-3114>**Чалюк Юлія Олексіївна**

кандидат економічних наук, доцент,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4128-392X>**Cheromukhina Olha**

Researcher,

School of Law and Government, Dublin City University,

Kyiv International Institute of Sociology

Chaliuk Yuliia

National Economic University named after Vadym Hetman

У статті проведено порівняльний аналіз стану ринку праці у довоєнний та воєнний періоди, розглянута пріоритетність вакансій на ринку праці. Підсумовано, що незважаючи на жорсткі умови, ринок праці продемонстрував свою пристосованість до нових умов. Однак, ринок праці очікує сумна перспектива того, що чим довше будуть тривати військові дії, тим важче буде стабілізувати ринок праці. Виявлено, що почали користуватися попитом професії у сфері торгівлі і продажу та робітничі професії. На прикладі ринку праці Карпатського регіону розглядаються ризики та позитивні зрушення соціального навантаження через сильний потік внутрішньо переміщених осіб. Запропоновано практичні рекомендації щодо відновлення ринку праці після завершення війни.

Ключові слова: війна, безробіття, вимушені переселенці, ринок праці.

The war was a catalyst for uncertainty and worsening problems in the labor market. Economic problems in combination with migration have caused large-scale losses in the sphere of employment and incomes, an increase in the level of unemployment, and the spread of poverty. The purpose of the study is to study the transformations of the labor market during the war period, the impact of external and internal migration on the labor market, and provide substantiating recommendations for the stabilization of the labor market in the post-war period. The article analyzes the state of the labor market during the war period and compares it with changes in peacetime, considering the priority of vacancies in the labor market. It was revealed that professions in the field of trade and sales and labor professions began to be in demand, instead, there was a decrease in the need for personnel from the IT sector and top management. It was concluded that despite the harsh conditions, the labor market demonstrated its adaptability to new conditions. However, there is a sad prospect that the longer the hostilities continue, the harder it will be to stabilize the labor market. It is noted that the largest social burden on the labor market is currently in the western regions, which is due to the forced internal migration of refugees from the territories where military operations are ongoing, the relocation of businesses, the weakening of the personnel potential of economic entities as a result of the mobilization of their personnel, the external emigration of the population due to the relaxation of the visa regime. In the example of the labor market of the Carpathian region, the risks and positive shifts in the social burden due to a strong flow of internally displaced persons are considered. The applied value of this work lies in the given proposals regarding the program for restoring the successful economic development of the state after the end of the war, because human resources are the driving force for the formation and strengthening of the economy, qualified personnel is the foundation for the reconstruction of the country. The implementation of these initiatives requires the

comprehensive implementation of the labor market stabilization and development program under martial law and post-war reconstruction with measures to support small and medium-sized businesses and assistance to internally displaced persons and persons with disabilities.

Keywords: war, unemployment, forced migrants, labour market.

Постановка проблеми. Після 24 лютого світ прокинувся в іншому вимірі, зіштовхнувшись з суспільним потрясінням, зумовленим повномасштабним вторгненням росії на територію України та спробою нав'язати свій терористичний режим правління. Як наслідок, це спричинило складні випробування як для економіки України, так і для економік багатьох країн світу. Відбувся «параліч» багатьох сфер діяльності країни. Найбільше постраждали сектори виробництва, постачання та логістичні зв'язки.

Ринок праці є найбільш чутливим індикатором змін, що відбуваються в соціально-економічній системі країни. Частина населення України залишилася без роботи та засобів існування, була вимушена стати внутрішніми біженцями або мігрувати за кордон, натомість інша частина населення продовжує працювати попри постійні обстріли з боку росії та відключення світла через пошкодження критичної інфраструктури України.

На фоні усіх цих негараздів, ринок праці був змушений адаптуватися до нових правил гри, стати більш пластичним, зважаючи на те, що тривалість війни передбачити неможливо. Сучасну ситуацію на ринку праці можна охарактеризувати як кризову і таку, що продукує високий рівень безробіття, потребує від робітників швидкої перекваліфікації, виділяє серед населення соціально-вразливі групи. Саме тому, особливої актуальності набуває питання формування урядом країни сприятливих умов для створення ринку робочої сили, запобігання масового безробіття та міграції, посилення співпраці з бізнесом та освітнім сектором для забезпечення роботою молоді та підготовки висококваліфікованих кадрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У воєнний період ринку праці України притаманні такі негативні тенденції як зниження рівня зайнятості, зростання кількості безробітних, професійно-кваліфікаційний дисбаланс, неоднорідність кон'юнктури на ринку праці, відтік "мізків", зростаюча кількість переселенців та складнощі у їх працевлаштуванні. Проблеми розвитку ринку праці України, зокрема зайнятості населення, безробіття неодноразово досліджували та аналізували провідні вітчизняні науковці, такі як В. Близ-

нюк, Т. Городецька, О. Кваша, А. Коропецька, О. Левицька, О. Новікова, О. Панькова, Н. Азьмук, О. Касперович. Однак, сьогодні в Україні відсутня достатня кількість наукових досліджень, що стосуються ринку праці у період війни. Це викликано браком достовірних статистичних даних, зменшенням фінансування наукових досліджень та ускладненням проведення соціологічних опитувань через нестабільну ситуацію в країні.

Формування цілей статті. Метою дослідження є дослідження процесу трансформації ринку праці України у воєнний період; впливу зовнішньої та внутрішньої міграції на ринок праці; надання рекомендацій щодо стабілізації ринку праці у післявоєнний час.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабне вторгнення Росії на територію України зашкодило багатьом сферам суспільного життя українців. Війна в Україні викликала гуманітарну катастрофу, що супроводжується знищенням критичної інфраструктури країни та уповільненням її соціально-економічного розвитку. Війна спровокувала погіршення умов працевлаштування, зростання рівня безробіття та поширення неформальної зайнятості. Національний банк України спрогнозував спад економіки на 33,4 % у 2022 р. Вартість зруйнованих та пошкоджених будівель оцінена в 198 млрд дол, що еквівалентно сукупному ВВП України у 2021 р. Виробничий сектор зазнав збитків у розмірі 9,7 млрд дол, сільськогосподарський – 4,3 млрд дол [1].

За даними Міжнародної організації праці (МОП) з кінця лютого 4,8 млн українців залишилися без роботи [2]. Відбулось значне скорочення кількості вакансій майже в усіх сферах. Ринок праці знову зіштовхнувся з новими загрозами та викликами, беручи до уваги попередній кризовий період викликаний пандемією COVID-19.

Військова ситуація спричинила зменшення кількості кваліфікованих робочих кадрів не лише через міграцію за кордон, але й через їх загибель.

Чисельність жертв буде продовжувати зростати навіть після завершення військової агресії росії через значну кількість вибухонебезпечних предметів, які залишають після

Таблиця 1

Компанії, що мають співробітників, які фізично постраждали внаслідок війни

17%	компанії вказали, що мають співробітників, які загинули внаслідок повномасштабної війни на території України
11%	компанії вказали, що мають співробітників, які зникли безвісти під час повномасштабної війни на території України
17%	компанії вказали, що мають співробітників, які фізично постраждали під час проведення бойових дій на території України з 24 лютого 2022 року

Джерело: [3]

себе окупанти. На сьогодні, Україна стала найбільш «забрудненою» мінами країною у світі [4].

У березні-квітні 2022 року ринок праці України адаптується до нестабільної соціально-політичної та воєнної ситуації в країні. Війна стала своєрідним поштовхом до пластичності ринку праці, зміні пропозиції робочої сили у військовий час:

- зменшення пропозиції кваліфікованої робочої сили через міграцію закордон та загинь людей працездатного віку;
- збільшення кількості працівників з обмеженими можливостями, а їх рівень працездатності відрізняється від довоєнного часу;
- збільшення пропозиції жінок на ринку праці через відкладання шлюбу та народження дітей;
- збільшення дитячої праці внаслідок поширення бідності та втрати можливостей отримувати освіту, особливу вищу.

За даними порталу Work.ua у довоєнний період на сайті було в середньому 90 тис. активних вакансій щодня, в перші дні війни цей показник впав до 6 тис., натомість зараз цей показник зростає на 10% щотижня. Як показало опитування, найстабільніша ситуація з пошуком персоналу в сільському господарстві, особливо у тих компаній, де основні потужності знаходяться на заході та в центрі України [5; 6]. Дослідження порталу Rabota.ua демонструє, що кількість вакансій збільшується на 3–6% щотижня. Підсумовуючи результати з вищенаведених досліджень можна стверджувати, що ринок праці поступово відновлюється [7; 8].

Значних трансформацій зазнала пріоритетність вакансій. Наразі найбільше пропозицій роботи у сфері торгівлі та продажу. Професії продавців та касирів і в мирний час користувалися неабияким попитом, натомість зараз, коли відкривається велика кількість магазинів із товарами першої необхідності та продуктами харчування, пропозиції роботи значно зросли та складають 42% від усіх вакансій на

ринку. Найбільша кількість вакансій представлена у таких сферах як: сільське господарство, медицина, фармацевтика, видобувна сфера, сфера фінансів. Варто зазначити, що практично зникла пропозиція на керівні посади та топ-менеджерів, натомість набирають свою популярність позиції робітничих професій. З'являється необхідність перепрофілювання з офісного працівника на спеціаліста з робітничих професій. Цей процес ускладнюється через малу кількість або відсутність курсів перепрофілювання та через матеріальні проблеми.

Наступною трансформацією на ринку праці є прихід «Епохи роботодавця». До прикладу, сайт пошуку роботи Rabota.ua мав 43 резюме на одну вакансію, зараз 190 резюме на одну вакансію. Така сама ситуація спостерігається і на інших сайтах пошуку роботи. Наприклад, сайт Work.ua мав 35 резюме на одну вакансію, сьогодні попит зріс до 172 резюме. До війни шукачі роботи перебирали вакансіями, думаючи чи підходить їм заробітна плата, локація місця роботи, умови праці, культура компанії. Після війни, основна вимога – розмір зарплати повинен забезпечити достатній життєвий рівень працівника та його сім'ї.

Станом на 1 червня 2022 року, в середньому на одне робоче місце претендувало 12 безробітних, у 1 червні 2021 р. – 5 осіб.

Розглядаючи тему ринку праці доцільно розглянути міграційні настрої населення. З початком повномасштабного вторгнення багато людей втратили власне житло та роботу, що змусило їх шукати дім в інших містах, більш віддалених від бойових дій. В Україні зараз налічується 4,9 млн внутрішньо переміщених осіб, серед яких понад 3,5 млн набули такого статусу після 24 лютого 2022 року [11]. Найбільшого навантаження зазнали західні області держави, так як цей регіон вважається відносно безпечним в Україні. Саме ці області традиційно характеризувалися високою динамічністю у сфері праці та зайнятості. Проявами напруженості на регіональних рин-

Рис. 1. Топ-10 професійних сфер з найбільшою кількістю вакансій у червні, %
Джерело: [9]

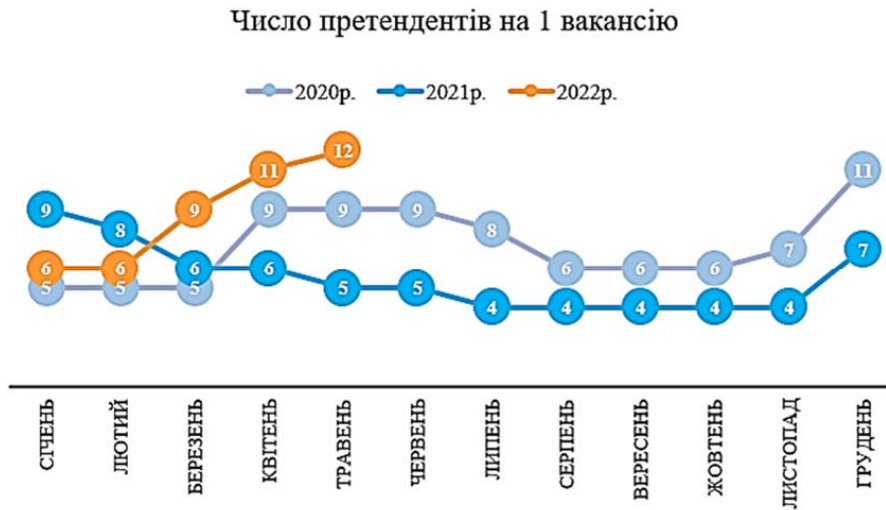

Рис. 2. Число претендентів на 1 вакансію
Джерело: [10]

ках є передусім збільшення безробіття серед населення, збільшення середньої тривалості пошуку роботи безробітними, зниження рівня працевлаштування, зростання частки працівників, які перебувають в умовах вимушеної неповної зайнятості. Можна на прикладі Карпатського регіону України розглянути низку загроз в період воєнного стану:

- ризик подальшої релокації висококваліфікованих кадрів та бізнесу із західних областей України за кордон. Про це свідчать спрощенні умови працевлаштування та переєстрації бізнесу;
- зростання конкуренції на робочі місця та навантаження на внутрішній ринок праці у приймаючих регіонах;

– кадрова нестача працівників таких сфер як торгівля, фармацевтика та логістика;
 – скорочення кількості вакансій викликає зниження рівня купівельної спроможності, збільшення рівня безробіття, звуження внутрішнього ринку, погіршення матеріального стану. Як результат, у таких містах як Львів, Івано-Франківськ, Ужгород відбулося зростання кількості кандидатів у розрахунку на одне вакантне робоче місце.

Державна політика регулювання ринку праці повинна працювати над формування програми дій з вирішення вище наведених загроз, що постали в теперішній час. Крім негативних наслідків, відбулися і позитивні зрушення, а саме:

– перетворення міст Ужгорода, Львова, Івано-Франківська на потужні інформаційно-технологічні хаби через активну міграцію ІТ-фахівців до західних регіонів;

– забезпечення зайнятостю внутрішньо переміщених осіб через активізацію діяльності суб'єктів інфраструктури ринку праці та діяльності владних структур. Лише у Львові було створено близько 1,5 тис. вакансій безпосередньо для внутрішньо-переміщених осіб (паркувальники, інженери комунальних

служб, пекарі, працівники сфери системи громадського обслуговування та системи споживчих послуг);

– релокація фахівців високого рівня кваліфікації та дефіцитних кадрів до західних регіонів. Залишається проблема працевлаштування таких працівників, що в свою чергу призводить до дисбалансу, коли фахівці з вищою кваліфікацією зайняті на робочих місцях, де потребується кваліфікація нижчого рівня [12].

З моменту військового вторгнення бізнес в Україні переживає складну трансформацію. На початку війни різко скоротилася активність на ринку праці, в країні люди почали масово втрачати роботу через закриття бізнесу. Така вимога як релокація всього колективу або частини була підсилю тільки одинцям компаній, переважно це були компанії з ІТ-сектору.

Більшість компаній за декілька днів налагодили зв'язок з персоналом та співробітниками, які покинули власні домівки. Серед дій, які впроваджували українські компанії були такі, як психологічна допомога, налагодження постійної комунікації зі співробітниками, виплата зарплати та дотримання соціальних гарантій.

Таблиця 2

Діяльність компаній під час російсько-української війни в Україні

41% компаній-членів продовжують працювати повністю, 50% – частково
29% компаній-членів переїхали в межах України
19% переїхали за межі України
15% компаніям довелося закрити офіси в окремих регіонах, 2% – повністю

Джерело: [3]

Таблиця 3

Канали і способи комунікації із співробітниками компанії упродовж воєнного стану в Україні

86% компаній	Розсилка корпоративною поштою
67% компаній	Регулярні онлайн-зустрічі з лінійним керівником
62% компаній	Комунікація через соціальні мережі
61% компаній	Регулярні онлайн-зустрічі з топ-менеджментом компанії
17% компаній	Комунікація через месенджери (Telegram, Viber тощо)
3% компаній	Комунікація через платформу Slack
3% компаній	Фізичні зустрічі на підприємстві (за можливості)
6% компаній	Інші канали: – SMS-розсилка – Внутрішній портал з регулярним оновленням інформації – Корпоративна система сповіщення – Опитування співробітників у додатку компанії – Розсилка через внутрішній бот компанії

Джерело: [3]

В цей складний період вкрай важливим було збереження роботи оборонно-промислового комплексу, критичної інфраструктури та інших підприємств стратегічного спрямування.

Функціонування ринку праці змінилося з початком воєнних дій на території України, а саме скорочення ринкових можливостей призвело до зниження рівня оплати праці та втрати робочих місць. За опитуванням кадрового порталу grc.ua, лише 22,7% отримують зарплату у довоєнному розмірі. Приблизно 22,5% людей отримують зменшену зарплату. Половина респондентів зазначили, що в разі повної втрати доходу, їхніх заощаджень вистачить ще на місяць. Причому, серед тих, хто працює, 52% активно шукають нову роботу. За дослідженням групи «Рейтинг», третина українців зіткнулися з матеріальними проблемами внаслідок військової агресії з боку росії, у 64% українців зменшився рівень доходів. Найбільших фінансових втрат зазнали мешканці Сходу та Півдня, серед вікових категорій – особи 30–49 років [13]. За даними соціологічного опитування падіння зарплати у приватному секторі в середньому становило

від 25% до 50% порівняно з довоєнним часом. За даними НБУ, найбільше від війни постраждали добувна галузь та будівництво, наступними були енергетична галузь, сектор транспорту, торгівлі та послуг. За даними grc.ua, в травні 2022 року спостерігалось зниження на 10–60% зарплат порівнюючи з довоєнними зарплатами, у цей же час відбувалось зростання зарплат для медиків та фармацевтів, водіїв, спеціалістів у переробній промисловості та сільському господарстві.

Україна зазнає значних людських втрат, що відображаються на ринку праці. Навіть за умови припинення військових дій вже завтра – країна потребує створення програм та реформ для відновлення та створення умов для повернення працездатного населення у післявоєнну Україну. За прогнозами МОП, якби вдалося припинити бойові дії негайно, за умови повернення 3,4 млн працездатного населення, це дозволило б скоротити втрати зайнятості до 8,9%. У разі подальшої ескалації війни, втрати зайнятості досягнуть 7 млн, або 43,5%.

Незалежно від тривалості війни потрібно вже думати про майбутнє та формувати про-

Рис. 3. Прогнозні сценарії МОП впливу воєнного конфлікту на зайнятість

Джерело: [14]

грами відновлення успішного економічного розвитку держави. Основні аспекти програми відбудови повинні включати в себе:

- розробка програм спрямованих на підвищення кваліфікації та перепрофілювання спеціалістів, впровадження практики дуальної освіти;

- удосконалення системи оплати праці, підвищення та виведення до рівня середньоєвропейських зарплат для робітничих професій, поліпшення умов праці, розробка рекламної кампанії з популяризації та підвищення престижності робітничих професій;

- розробка умов для самозайнятості населення, надання кредитів для малого та середнього бізнесу;

- створення нових робочих місць, розробка рекламної кампанії з популяризації праці у сільській місцевості та малих містечках;

- здійснення заходів щодо легалізації тіньової зайнятості;

- розробка програми з залучення та розвитку індустріальних парків, інноваційних підприємств, ІТ-хабів, стартапів в Україні;

- підтримка сприятливого інвестиційного клімату.

Висновки. На початку війни ринок праці завмер, але після декількох місяців почав відновлюватись і повертатись до звичного режиму. Було виявлено, що почали користуватися попитом професії у сфері торгівлі та продажу, робітничі професії. Спостерігається

значне навантаження на західні регіони, а з незавершеністю військових дій можна припустити, що це навантаження буде тільки зростати. Це призведе до ще більшого безробіття, міграції закордон, зменшення платоспроможності, закриття бізнесу. Стабілізація ринку праці повинна стати одним з найголовніших завдань державної політики, де потрібно буде зважати на появу різних груп населення (люди з обмеженими можливостями), які постраждали від військової агресії. Центральним питанням післявоєнного відновлення має стати збільшення рівня зайнятості, що повинно в себе включати інтегровану програму з забезпечення прожиткового мінімуму, підтримку соціального забезпечення, підвищення мінімальної заробітної плати. У період повоєнної відбудови постане задача глибшого реформування сфери економіки з точки зору економічного розвитку. Цей процес буде вимагати перерозподілу робочої сили між секторами економіки, а саме розробка короткострокових планів щодо переорієнтації та релокації деяких підприємств, що втратили спроможність виплачувати заробітну плату через сплату податків. Було запропоновано заходи для відновлення ринку праці після Перемоги. Ключовими з них є розробка програми зі сприяння поверненню вимушених переселенців, покращене соціальне забезпечення, популяризація робітничих професій, сприяння розвитку малого та середнього бізнесу тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд червень 2022 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-06.pdf?v=4.
2. ILO Monitor on the world of work. Tenth edition Multiple crises threaten the global labour market recovery. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/-dgreports/-dcomm/-publ/documents/briefingnote/wcms_859255.pdf.
3. Горбановська О. Повтомасштабна війна на території України – реакції, виклики та дії бізнесу, Е&У, квітень 2022 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oPlxvIFEUF8>.
4. Landmines Still Pose a Threat to Two Million Ukrainians, United Nations Ukraine. URL: <https://ukraine.un.org/en/123917-landmines-still-pose-threat-two-million-ukrainians>.
5. Конкуренція зросла, але є шанс знайти роботу! Що відбувається на ринку праці в червні. URL: <https://vikna.tv/dlia-tebe/roboata/vakansiyi-v-ukrayini-v-chervni-sytuacziya-na-rynku-praczi>.
6. Як проходить адаптація до роботи в умовах війни – досвід великих компаній. URL: <https://www.work.ua/articles/work-in-team/2870>.
7. Як війна впливає на ринок праці та що чекає шукачів роботи? URL: https://careerhub.in.ua/viyina_ta_rynok_praci.
8. Як змінився ринок праці за 100 днів війни? URL: <https://budni.rabota.ua/ua/news/yak-zminivsia-riнок-pratsi-v-ukrayini-za-100-dniv-viyini>.
9. Коропецька А. Що відбувається з ринком праці під час війни: кого шукають роботодавці та скільки готові платити. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/business/fail/328215-work-during-wartime>.
10. Державна служба зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua>.
11. Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3646740-minsocpolitiki-v-ukraini-nalicuetsa-49-miljona-vnutrisnih-pereselenciv.html>.

12. Васильців Т., Левицька О., Рудковський О. Структурні диспропорції і дисбаланси ринку праці областей Карпатського регіону України в умовах війни: тенденції, загрози, орієнтири політики стабілізації й використання можливостей. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-37>.

13. Оцінка шкоди, завданої військовими злочинами росії в Україні. Опитування соціологічної групи Рейтинг в рамках проєкту Громадської організації “Центр сприяння волонтерському руху “Волонтер.Орг”. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/oc_nka_shkodi_zavdano_vo_nnimi_zlochynami_ros_v_ukra_n_15-19_veresnya_2022.html.

14. The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments. URL: www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf.

15. Городецька Т. Б., Яновський Д. Л. Ринок праці в Україні: проблеми та можливості їх рішення. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/58.pdf>.

16. Панькова О. В., Касперович О. Ю. Проблеми соціальної та правової захищеності платформних зайнятих і пріоритети регуляторної політики України в умовах воєнного стану. *Економіка промисловості*. 2022. № 2 (98). С. 91–117.

17. Черьомухіна О., Чалюк Ю., Кириленко В. Сучасний вимір ринку праці в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*. 2021. № 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-85>.

REFERENCES:

1. Monthly Macroeconomic and Monetary Review June 2022 Department of Monetary Policy and Economic Analysis. (n.d.). Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MM_2022-06.pdf?v=4.

2. ILO Monitor on the world of work. Tenth edition Multiple crises threaten the global labour market recovery. Available at: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/briefingnote/wcms_859255.pdf.

3. The labor market during the war: the results of the Ernst & Young study. Olga Gorbanovska | CEO Club. (n.d.). Available at: <https://www.youtube.com/watch?v=oPlxvIFEUF8>.

4. Landmines Still Pose a Threat to Two Million Ukrainians | United Nations in Ukraine. Available at: <https://ukraine.un.org/en/123917-landmines-still-pose-threat-two-million-ukrainians>.

5. Yakovleva, O. (2022, June 8). Competition has increased, but there is a chance to find a job! What is happening on the labor market in Ukraine in June [Review of Competition has increased, but there is a chance to find a job! What is happening on the labor market in Ukraine in June]. *Vikna*. Available at: <https://vikna.tv/dlia-tebe/robova-vakansiyi-v-ukrayini-v-chervni-sytuacziya-na-rynku-praczi>.

6. How is adaptation to work in war conditions — the experience of large companies. (n.d.). Available at: <https://www.work.ua/articles/work-in-team/2870>.

7. How does the war affect the labor market and what awaits job seekers? Available at: https://careerhub.in.ua/viyna_ta_rynok_praci.

8. Budni: a media platform about work and life from robova.ua. (n.d.). *Budni.rabota.ua*. Available at: <https://budni.rabota.ua/ua/news/yak-zminivsia-rinok-pratsi-v-ukrayini-za-100-dniv-viyni>.

9. What happens to the labor market during wartime: who employers are looking for and how much they are willing to pay. (2022, July 15). *The Village Ukraine*. Available at: <https://www.the-village.com.ua/village/business/fail/328215-work-during-wartime>.

10. (2023, January 13). The situation on the registered labor market and the activities of the State Employment Service [Review of The situation on the registered labor market and the activities of the State Employment Service]. State Employment Center. Available at: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/68>.

11. There are 4.9 million internally displaced people in Ukraine. (n.d.). *Www.ukrinform.ua*. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3646740-minsocpolitiki-v-ukraini-nalicuetsa-49-miljona-vnutrisnih-pere-selenciv.html>.

12. Vasylytsiv, T., Levitska, O., & Rudkovsky, O. (2022). Structural disproportions and imbalances of the labor market in the Carpathian region of Ukraine in the conditions of war: trends, threats, guidelines for the policy of stabilization and use of opportunities. *Economy and Society*, 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-37>.

13. Assessment of damage caused by Russian war crimes in Ukraine (September 15-19, 2022). (n.d.). *Ratinggroup.ua*. Available at: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/oc_nka_shkodi_zavdano_vo_nnimi_zlochynami_ros_v_ukra_n_15-19_veresnya_2022.html.

14. ILO Brief ILO brief Key points. (2022). Available at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/documents/briefingnote/wcms_844295.pdf.

15. Horodetska T. B. (n.d.). Labor market in Ukraine: problems and possibilities of their solutions [review of labor market in Ukraine: problems and possibilities of their solutions]. DOI: <https://doi.org/https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/12/58.pdf>.
16. Pankova, O., & Kasperovich, O. (2022). Features of social and legal protection of employees on labor platforms and directions of formation of regulatory policy of Ukraine under conditions of martial law. *Economy of Industry*, 2(98), 91–117. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2022.02.091>.
17. Cheromukhina, O., Chaliuk, Yu., & Kyrylenko, V. (2021). The modern dimension of the labor market in the conditions of digitalization. *Economy and Society*, 34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-34-85>.